

การสำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพของชาวเขา

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวิถีทางดำรงชีวิตบางอย่างแตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป ชาวเขาพวกนี้อาศัยอยู่กระจัดกระจายในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ และภาคอื่น ๆ รวม 20 จังหวัด 81 อำเภอ อยู่บนเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 400 - 1,500 เมตร เป็นเนื้อที่ประมาณ 150,000 ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะทางภาคเหนือ ชาวเขาอาศัยอยู่ตามอาณาบริเวณที่เกิดของต้นน้ำลำธารของแม่น้ำในที่ราบภาคกลาง อาชีพและทัศนคติของชาวเขาเหล่านี้ บางครั้งจำเป็นที่ทางการของประเทศไทยจะต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ประชากรของชาวเขา

ชาวเขาที่มีอยู่ในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย มีประมาณ 23 เผ่า¹ แบ่งออกได้เป็นเผ่าใหญ่ ๆ 6 เผ่าคือ แม้ว เย้า ลีซอ อีเกอ มูเซอ และกะเหรี่ยง ชาวเขาในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 500,000 คน จากการสำรวจของคณะสำรวจสหประชาชาติตามอาณาบริเวณที่มีการปลูกฝิ่น ในปี 2508 - 2509 ปรากฏว่าเฉพาะทางภาคเหนือ มีประชากรชาวเขาอยู่ 275,249 คน 48,123 ครอบครัว 2,717 หมู่บ้าน ในจำนวนนี้ เผ่ากะเหรี่ยงมีมากที่สุด คือร้อยละ 44.8 และอีกลีซอมีน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.3 ความหนาแน่นของประชากรชาวเขาตัวเฉลี่ย 2.5 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

¹ทวีป คำรังสฤษดิ์, "ชาวป่าชาวเขาในประเทศไทย," ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย (โรงเรียนเสนาธิการทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2515), หน้า 1.

ตามหลักทางมนุษยวิทยา สามารถแบ่งชาวเขาได้เป็น 2 พวก คือ

ก. พวกที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับจีน หรือพวกตระกูลจีน - ทิเบต (Sino - Tibetan Stock) ไคแกพวก แมว เย่า

ข. พวกที่สืบเชื้อสายมาจากทิเบต - พม่า (Burmese-Tibetan Stock) ไคแก มูเซอ ลีซอ อีกอ และกะเหรี่ยง

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้เพิ่งจะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้เอง ยกเว้นกะเหรี่ยง

สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา

เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชาวเขาควรได้ทราบที่มาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยสังเขป ดังนี้

1. เผ่าแมว² (เรียกตามมติของคณะกรรมการชาวเขา) แมวอพยพมาจากลาวมากกว่าด้านรัฐฉานของประเทศพม่า มีแมว 50,000 คนเศษ ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ เลย ชาวแมวยุบนภูเขาส่งกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 4,000 ฟุตขึ้นไป ไคอพยพมากกว่า 60 ปีแล้ว แมวมีมากที่สุดในจังหวัดน่าน

ชาวแมวในประเทศไทยแบ่งออกไปเป็น 3 เผ่าย่อย คือ
แมวขาว แต่งกายมีแถบผ้าขาวติดทาบอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสี
ขาว ไม่มีลวดลาย มีมากกว่าแมวดำและแมวลาย

แมวดำ ชอบแต่งกายด้วยชุดสีดำมากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง
แมวลาย ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอว กางเกงสีดำถึงตาตุ่ม ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบ
เป็นดอกสีเหลืองสีขาวยุ้งเล็ก ๆ โทกศีรษะด้วยผ้าลาย บางคนสวมเสื้อลายดอก

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

แม้ทั้งสามเผ่าพูดภาษาเดียวกัน ภาษาพูดบางคำคล้ายภาษาจีน บางคำผิดกัน
แม้จะรู้ภาษาจีนมากกว่าภาษาอื่น ถัดมาคือภาษาลาว - ไทย ซึ่งแสดงว่าชนเผ่านี้อพยพมา
จากดินแดนจีน มาอยู่ในประเทศลาวก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

หน้าที่ของภรรยาชาวแมนั้น ต้องปรนนิบัติสามีและทำงานทุกชนิด เช่น ตักน้ำ
ตำข้าว ปรุงอาหาร เลี้ยงสัตว์ เก็บพืช ถางหญ้า ทำไร่ กรีดฝืน ทอผ้า ผู้ชายจะมีความ
เป็นอยู่อย่างสุขสบาย นั่งบนตั่งจับน้ำชา สูบของยาน้ำพันควัน สนทนากับแขก ภรรยาอาศัยมา
จากไร่ยังต้องคล้องฝืนป้อนสามีให้สุข ถ้าภรรยาหากินคนเดียวไม่พอ หรือไม่ชอบผู้ชาย สามี
มีสิทธิหาภรรยาเพิ่มได้อีกหลาย ๆ คน จนกว่าจะช่วยกันทำมาหากินพอเลี้ยงดูกัน

2. เผ่ากะเหรี่ยง (ยาง)³ กะเหรี่ยงเข้ามาอยู่ในประเทศไทยประมาณ 300 ปี
เป็นชาวเขาเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีประมาณ 12,300 คน อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ มี
เชียงใหม่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ
มีอยู่ประปรายในจังหวัด แพร่ ลำปาง ลำพูน

กะเหรี่ยงตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,500 เมตร พวก
กะเหรี่ยงย้ายที่อยู่เสมอ แต่ย้ายไปบริเวณใกล้ ๆ เช่น ถ้าหัวหน้าบ้านตาย จะย้ายบ้านไป
ห่างจากที่เดิมประมาณ 5 ฟุต

กะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

1. เผ่าสะกอ (ยางเมียง ยางคอย ยางแป่ ยางกะเลอ ยางขาว) กะเหรี่ยง
เผ่านี้ยังมีการแบ่งย่อยออกเป็น 2 พวกคือ

ก. ยางเมียงหรือกะเหรี่ยงที่ราบ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามป่าหรือที่ราบ

ข. ยางคอยหรือยางแป่หรือยางกะเลอ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในป่าลึกหรือเนินเขา

2. เผ่าโป่ว (โหว ยางเหียน) ชอบอยู่ตามพื้นราบ

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4 - 5.

3. เฒ่าวอย (บเว่ แมระ สะเยะ กะเหียงแดง ยางแดง) อาศัยอยู่ตาม
พรหมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นส่วนมาก

4. เฒ่าทองสู (ทองสู กะเหียงคำ ทองตู พะโล) ชอบอยู่ปะปนกับพวกไทย
ใหญ่ ไทยเขินตามจังหวัดชายแดน โดยเฉพาะในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กะเหียงนิยมการมีตัวเดียวเมียเดียว กะเหียงไม่ชอบถูกนอกสมรส การตาย
ของกะเหียงจะมีงานรื่นเริงกัน ทำให้ผู้ชายกับผู้หญิงมีโอกาสมาพบกันในตอนนั้น

กะเหียงเป็นเฒ่าแรกที่รู้จักการอนุรักษ์ขนานและคิน

3. เฒ่าเย้า⁴ (แซ่เย้า เย้ายีน หม่าน) มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่
แม่ฮ่องสอน น่าน ลำปาง พวกเขาในประเทศไทยมีมากกว่า 12,000 คน 80 หมู่บ้าน
1,300 หลังคาเรือน อยู่บนภูเขาเหนือระดับน้ำทะเล ระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต บ้าน
ของพวกเขาใหญ่โตกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ รูปร่างหน้าตาและวัฒนธรรมคล้ายพวกจีน มีการ
อามน้ำ ชักเสื่อผ้าอยู่เสมอ เป็นชาวเขาที่มีศีลธรรม วัฒนธรรมและการศึกษาคึกว่าชาวเขา
เผ่าอื่น ๆ บางคนส่งบุตรหลานมาเรียนในกรุงเทพมหานคร พวกเขาใช้ภาษาและตัวหนังสือจีน⁵

ผู้หญิงเขาเมื่อแต่งงานแล้ว มีสภาพพึ่งพิงของสามี งานทุกอย่างเป็นหน้าที่ของ
ภรรยา เช่น การทำไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงม้า ปรุงอาหาร หาฟัน เลี้ยงเด็ก ฯลฯ
ถือว่าภรรยาเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของสามี เมื่อสามีตายหญิงต้องอยู่ปรนนิบัติบิดามารดา
ของสามี หากมีชายอื่นมาชอบพอรักใคร่ ก็ต้องขู่อบิดามารดาของสามีเดิม มีราคาค่า
ตัวเกือบ 2 เท่าของการแต่งงานครั้งแรก ผู้ชายเขามีภรรยาได้ 3 - 4 คน การทะเลาะ
กันระหว่างภรรยาไม่มี เพราะภรรยาไม่ค่อยเชื่อฟังภรรยาหลวง นับถือเหมือนมารดา
บังเกิดเกล้า

⁴ทวีป คำรังสฤษดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

⁵ชอบ คชานันท์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเย้า (เอกสารอบรมครู
โรงเรียนชาวเขา, ภาควิชา 8, พิมพ์ที่สำนัก, 2513), หน้า 6.

4. เผ่าลีซอ⁶ (แซ่ลีซอ) คำว่า "แซ่" แปลว่าชาวจีนกลางตามความหมายของภาษาไทยใหญ่ พวกลีซออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว มีมากในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลีซอมีหลายตระกูล เช่น เปี้ยะผ่า (แปลว่าฝั่ง) หรือ ซิมท้าว, ลีผ่า (ไม้) งางผ่า (ปลา) วัวะเกี้ย (ถั่ว) เสนจาง เสนบู เสนลอ เสนจอ เสนมี เสนย่าง แซงวอง แซงคี่ แซงเลี้ยว เลาลีหรือลีจา ฯลฯ จำนวนลีซอในประเทศไทยมีมากกว่า 20,222 คน รวม 50 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15 - 50 หลังคาเรือน รวมอยู่บนภูเขา ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง 4,000 - 5,000 ฟุต

ลีซอเป็นพวกชอบอพยพเร่รอนไปหลายดินแดน และใช้ชีวิตสังคมกับชนหลายชาติหลายเผ่า ภูษาจีนฮ่อ มูเซอ กอ ไทยใหญ่ และภาษาดั้งภาคเหนือของไทยด้วย ผู้หญิงลีซอหัวผมแสกกลาง เกลตามวยไวข้างหลัง แล้วโพกผ่าสีดำบนใหญ่ และนิยมใช้สีจุกจุกมากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น หนุ่มสาวชาวลีซอ ชอบแสดงความรักกัน ณ ครกกระเดื่อง คำชาว กลางลานบ้านหรือบริเวณใกล้ ๆ กัน ความสุขของผู้ชายชาวลีซอถูกไว้เป็นคำโคลงแปลได้ว่า "คิมสุรา คิมน้ำชา รับประทานอาหาร และรวมประเวณี" ทุกคนเกิดมาหาความสุขจากสิ่งเหล่านี้

5. เผ่าอีกอ⁷ (อะชา) ชาวอีกอได้เข้ามาอยู่ตอนเหนือสุดของประเทศไทย เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย เข้ามามากในระยะเวลา 20 ปีนี้ มีประมาณ 30,000 คน 90 หมู่บ้าน ๆ ละ 30 - 80 หลังคาเรือน

ชาวอีก้อมีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การแต่งกาย ผู้ชายไว้ผมจุกเดี่ยวตรงกลางศีรษะ โทผ่า สวมเสื้อกางเกงสีดำแบบจีน ผู้ชายมีภรรยาหลายคนไม่ได้ ปีเรือนไม่ชอบ ชาวอีกอมีหลายตระกูล เช่น ตระกูล อามอ อาเชอ มูรี ลีจ้อ มาเยอ ซิมอ นารี อามี มาเว ฯลฯ พวกที่อยู่ในไทยเป็นตระกูลมูรีกับมาเยอ

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

สุนัขดำเป็นอาหารโปรดของชาวก่อ นิยมใช้ตอนรับผู้มีเกียรติที่ไปเยี่ยมเยียน
กลางลานคินในหมู่บ้าน เรียกว่าลานสาวกอกไซเป็นที่เต้นรำ และหนุ่มสาวกอดรัดสัมผัส
ฝากรักกัน เมื่อคู่ใดถูกใจกันก็จะพากันไปชมสวรรค์กลางพินคินหรือบนขอนไม้ ตามบริเวณนั้น
ได้ เขาถือว่าเกิดมาโตเป็นสาวแล้ว จึงแสวงหาความสุขกับชายหนุ่มเสียก่อนแล้วจึงค่อย
แต่งงาน

6. เผ่ามูเซอ⁸ (ลาฮู) ภาษาไทยใหญ่แปลว่า พรานป่า อยู่ในประเทศไทย
ประมาณ 16,000 คนเศษ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก
ชาวมูเซอตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต
ชายและหญิงมูเซอ มีสิทธิฐานะและการทำงานเท่าเทียมกัน ถือคติว่าเมื่อมีท้องฟ้า
เขียว แผ่นดินเขียว ก็ต้องมีตัวเขียวเมียเขียว ชาวมูเซอชอบการเต้นรำมาก ชอบเต้นรำ
เป็นหมู่ ๆ พร้อมเพรียงกัน

ชาวมูเซอแบ่งออกเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

6.1 มูเซอแดง (ยี่-ยา-ลาลามา) ความหมายของคำนี้มาจากเสื้อผ้าของ
ผู้หญิงซึ่งชอบขลิบด้วยผ้าสีแดง กว้างขนาดฝ่ามือบนเสื้อสีค่านั่นเอง ตั้งบ้านเรือนอยู่สูงกว่า
ระดับน้ำทะเล ระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต ชาวมูเซอไม่ชอบหิวลม อาน้ำ ชำนาญใน
การล่าสัตว์มาก สามารถล่าสัตว์ใหญ่ ๆ ด้วยหน้าไม้ หัวหนามุขานเรียก "ละกอ" กับ
"ปู้จอง" ปู้จองมีหน้าที่ทางศาสนา มีอิทธิพลเหนือหัวหน้า บางหมู่บ้านหัวหน้ากับปู้จองเป็น
คน ๆ เดียวกัน ชอบสูบฝิ่น

6.2 มูเซอคำ (ลาฮูนา) ชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำมากกว่าสี
อื่น ในปีหนึ่งจะมีพิธีอาบน้ำเพียงครั้งเดียว มีการเลี้ยงอาหารและเต้นรำฉลอง พวกนี้ไม่ชอบ
สูบฝิ่น

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

6.3 มูเซอگوی (ลาฮูลี, ลาฮูลอง) ชอบสะพายกายหรือเห็นมีคัสันประจำ มีความชำนาญในการใช้ดาบมาก บ้านเรือนสร้างแข็งแรงกว่ามูเซออื่น มีการแต่งกายสองแบบ แบบหนึ่งแต่งกายคล้ายมูเซอแดง อีกแบบหนึ่งแต่งกายคล้ายเผ่าลีซอ มูเซอگویมีจำนวนน้อยกว่ามูเซออื่น

6.4 มูเซอเซเล (ลาฮูนาเมี้ยว) การแต่งกาย ภาษาพูด คล้ายมูเซอคำ ผู้ชายมีภรรยาหลายคนได้

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวเขา

ชาวเขาทุกเผ่ามีความยึดมั่นเป็นอันเดียวกันในหมู่ชนร่วมเผ่า เห็นได้ชัดในรูปของเครื่องแต่งกาย ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ชาวเขาเหล่านี้จะรักษาลักษณะประจำเผ่าของตนไม่เปลี่ยนแปลง และจะแต่งงานภายในเผ่าเดียวกันเท่านั้น ไม่มีการแต่งงานข้ามเผ่า ยกเว้นมูเซอ ลีซอ อีกอ เพราะอยู่ในตระกูล พมา-ชิเบตด้วยกัน แต่กพบน้อยมาก ชาวเขานิยมแต่งงานแบบ Polygamy (ัวเดียวเมียเดียว)

ระบบครอบครัว มี 2 แบบ

1. แบบ Nucleus Family คือ ในบ้านเดียวกันมีสามี ภรรยา และบุตร ซึ่งมูเซอนิยมแบบนี้

2. แบบ Extended Family คือในบ้านเดียวกันมี พ่อ แม่ บุตร ที่ยังไม่แต่งงาน และพวกบุตรชายที่แต่งงานแล้ว ซึ่งพวกแม่และเขานิยมแบบนี้

ชาวเขาโดยทั่วไปนับถือผี (Animism) บางหมู่บ้านมีหมอผี ถึง 10 คน หมอผีเหล่านี้สืบทอดกันมาทางมรดก แต่ต้องมีความสามารถติดต่อกับสิ่งลี้ลับได้ หมอนี้มีฐานะทางสังคมสูงในหมู่บ้านของชาวเขา มีหน้าที่ในการเซ่นไหว้ ทำพิธีกรรมต่าง ๆ หมอผีมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

นอกจากชาวเขาจะนับถือผีแล้ว ในระยะหลังศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ได้เข้าไปมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชาวเขามากขึ้น ในทางศาสนาพุทธนั้น พระภิกษุสงฆ์ไทยได้ขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่ชาวเขา ซึ่งเรียกว่า "พระธรรมจาริก" โดยมีวิชาชีพดำเนินงาน ดังนี้

ทุกปีประมาณเดือนธันวาคม เจ้าคณะอำเภอ และจังหวัดจะคัดเลือกพระภิกษุที่
สมัครใจเสียสละ ขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาตามหมู่บ้านที่ศาสนาพุทธและศาสนา
อื่นยังเข้าไปไม่ถึง พระภิกษุเหล่านี้เป็นคนไทยพื้นราบ จะขึ้นไปปฏิบัติงาน 4 เดือน
1 ปีบ้าง นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสามเณรที่เป็นชาวเขา ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วไม่
น้อยกว่า 1 ปี เขารวมเป็นคณะพระธรรมจาริก ออกไปปฏิบัติงานตามเฝ้าของตน รวมไปถึง
กับพระธรรมจาริกด้วย

หากมีชาวเขาเลื่อมใสต้องการจะบวชในพระพุทธศาสนา ทางพระธรรมจาริกกับบวชให้
โดยผู้ที่บวชต้องมีคุณสมบัติดังนี้⁹

1. ต้องอ่านออกเขียนได้
2. ต้องบวชไม่น้อยกว่า 1 พรรษา
3. มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่เกิน 35 ปี

ภิกษุสามเณรชาวเขาที่บวชแล้ว จะถูกส่งไปรับการศึกษาเล่าเรียนที่ศูนย์ฝึกอบรม
พระพุทธศาสนาแก่ภิกษุสามเณรชาวเขาที่วัดศรีโสภณ เชียงคานบุรี จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนศาสนาคริสต์นั้น เจมส์ แมคคาซี¹⁰ กล่าวว่า ในปี ค.ศ. 1897 แมคคิลวารี
ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาในหมู่บ้านเซอ ไกลอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายได้จาริกไป
เผยแผ่ศาสนาที่อำเภอแม่จัน และที่อื่น ๆ อีก นี่คือจุดเริ่มต้นของการเผยแผ่ศาสนาคริสต์
แก่ชาวเขาในประเทศไทย

ชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์โดยเฉลี่ยแล้วมีไม่มากนัก ในประเทศไทยมีเผ่าอีก
นับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 10 ครอบครัวยุคหนึ่ง¹¹ ชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์มากที่สุด

⁹ประสิทธิ์ ติสวัณ, คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์
ชาวเขาเคลื่อนที่ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (พิมพ์ครั้งที่สาม), หน้า 14-15.

¹⁰เจมส์ แมคคาซี, อ้างจาก ฟูนิจ พิษย์กัลป์, "ประวัติชนเผ่ามูเซอในประเทศไทย,"
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่ามูเซอ (พิมพ์ครั้งที่สาม), หน้า 9.

¹¹ชอบ คชานันท์, อิกอ (ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่สาม),
หน้า 7.

กว่าเผ่าอื่น ไคแกกะเหรี่ยงสะกอ ซึ่งปีเตอร์ฮินตัน¹² ได้วางหลักฐานของหม่าว่าใน ค.ศ. 1931 กะเหรี่ยงสะกอนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 25 ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงเห็นว่าในปัจจุบันนี้กะเหรี่ยงนับถือศาสนาพุทธและคริสต์มาก แต่ถึงกระนั้น การนับถือผีของเขากยังมีอยู่

สภาพเศรษฐกิจของชาวเขา

เผ่าแมว¹³

แมวเป็นชาวเขาที่มีรายไคสูงสุด โดยเฉลี่ยแล้วแมวจะมีรายไคประมาณมีละ 3,000 - 3,500 บาทต่อครอบครัว แมวส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในทางเพาะปลูก เช่น ข้าว และปลูกพืชอื่น ๆ มี มัน น้ำเต้า ข้าวโพด พริก หัวผักกาด ปอ คราม ยาสูบและฝิ่น กะเหรี่ยง¹⁴

กะเหรี่ยงมีอาชีพในทางปลูกข้าว ทำนาคำ แต่พวกอยู่บนภูเขาทำไร่เลื่อนลอย แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านจะมีไร่ข้าว คิคเฉลี่ยแล้ว 2 ไร่ มีผู้ที่ไม่มีที่ดินอยู่ประมาณ 33-35 เปอร์เซ็นต์ ที่จะต้องช่วยเหลือเกื้อเกี้ยว เพื่อแลกเปลี่ยนข้าว พวกกะเหรี่ยงสะกอที่อยู่บนเขาสูงมักจะเป็นผู้ที่มีที่ดินเองและปลูกพืชผักต่าง ๆ ซึ่งจะมีประมาณ 60% การคำนวณผลผลิตจากไร่เลื่อนลอย มีความยากลำบาก ทั้งนี้ เนื่องจากคนที่ซ้ออาจเจริญเติบโตอยู่เพียงบางส่วนของไร่ และไม่ได้ผลเต็มที่ การบริโภคโดยเฉลี่ยในหนึ่งปีของครัวเรือนใช้ข้าวเปลือก 1,234 ก.ก. กะเหรี่ยงบางครอบครัวจะใช้ข้าวปนกับข้าวโพดรับประทาน แต่กใช้ในกรณีที่คัมชันหรือออกอยากจริง ๆ

¹²ปีเตอร์ ฮินตัน, กะเหรี่ยงไปในภาคเหนือของประเทศไทย (พิมพ์คัดสำเนา), หน้า 15.

¹³ภักดี ชมภูมิ่ง, ชาวเขาเผ่าแมวในประเทศไทย (คัดจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง สถาบันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าแมว), หน้า 8.

¹⁴ปีเตอร์ ฮินตัน, เรื่องเกม, หน้า 13.

อีกอ¹⁵

อาชีพสำคัญของพวกอีกอ คือการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย การล่าสัตว์ไม่ได้ทำ
กันเป็นอาชีพสำคัญอย่างชาวมูเซอ พืชที่ปลูกมี ข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวเดือย อ้อย พริก ผัก
ถั่ว แดง และกล้วย กล้วยสวนมากปลูกในสวนนอกบ้าน สวนครัวทำกันน้อย นอกจากนี้พวก
อีกอยังปลูกยาสูบ ชา และฝ้าย พวกอีกอมีการแลกเปลี่ยนข้าว ฝ้าย และแรงงาน เช่น
การทำโลหะอย่างง่าย ๆ และการรักษาพยาบาลระหว่างหมู่บ้าน รายได้ประจำปีของพวก
อีกอประมาณ 1,400 บาทต่อปี

มูเซอ¹⁶

มูเซอมีชีวิตผูกพันอยู่กับเกษตรกรรมตลอดปี ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง มูเซอ
ทำไร่เลื่อนลอย และปลูกฝิ่น มูเซอชอบทำการเพาะปลูกตามไหล่เขาสูงชัน ส่วนประกอบ
ทางเศรษฐกิจอย่างอื่นก็ยังมีบ้างไม่มากนัก อาทิ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และการ
สะสมของป่า

ลีซอ¹⁷

อาชีพชาวเขาเผ่าลีซอปลูกพืชหลัก 3 ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพด และฝิ่น นอกจากนี้
ก็มีผักกาด เผือก มันฝรั่ง มะเขือเทศ พริก ถั่วเหลือง บางหมู่บ้านปลูกชาและต้นทอควย
การปลูกชามักจะปลูกในพื้นที่ที่หักร้างดวงพงใหม่ ปลูกชาที่เค็มประมาณ 2 - 3 ปี แล้ว
ก็ทิ้งย้ายไปบุกเบิกที่ดินแห่งใหม่ การปลูกข้าวปลูกในเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวต้นเดือน

¹⁵ชอบ คชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

¹⁶พินิจ พิชัยกัลป์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามูเซอ (พิมพ์อักษรสำเนา),
หน้า 24.

¹⁷ประเสริฐ ชัยพิภุสิต, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ (พิมพ์อักษรสำเนา),
หน้า 11.

ชันวาคม ข้าวโพดปลูกต้นเดือนเมษายน และเก็บผลในเดือนสิงหาคม การปลูกเริ่ม
หว่านในเดือนกันยายน และเก็บในเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ลีซอเป็นพวกที่มีความ
ขยันขันแข็ง ฐานะความเป็นอยู่ไม่ยากจนเกินไปนัก ทุกครอบครัวมีพอใช้พอกิน

เย้า¹⁸

เย้าเป็นชาวไร่ที่ขยันขันแข็ง จึงทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เย้าทำการเกษตร
แบบไร่เลื่อนลอย ทำการเพาะปลูกแบบโค่นป่า ปลูกข้าวไร่ นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากร
ธรรมชาติ อันมีผลทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือเกิดน้ำหลากเพราะไม่มีอะไรก็ค้ำกัน อันจะ
ทำลายทรัพยากรสิ้น พืชผลของชาวพื้นรายได้ สมัยก่อนการค้าขายเดินทำกันอย่างกว้างขวาง
เย้าบางคนรวยมาก แต่ปัจจุบันรายได้ของชาวเขาเผ่าเย้าตกต่ำมาก เพราะรัฐบาลห้าม
การสูบและขายฝิ่น

สรุปสภาพทางเศรษฐกิจของชาวเขาโดยทั่วไป

เป็นระบอบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Self Suffecient) กล่าวคือชาวเขา
จะปลูก ข้าว ข้าวโพด ฝัก และเลี้ยงไก่ หมู และ วัว เพื่อบริโภคในครัวเรือน ฝิ่นเป็นพืช
ที่ทำรายได้เป็นเงินสดให้แก่ชาวเขามากที่สุด การทำการเพาะปลูกแบบโค่นไม้ ทำลายป่า
หรือทำไร่เลื่อนลอย เป็นผลเสียหายในทางคานเศรษฐกิจต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก เพราะ
เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล และทำให้เกิดน้ำหลากได้
เพราะไม่มีสิ่งกีดขวาง สรุปแล้วชาวเขาส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีการอพยพและเคลื่อนย้าย
อยู่มอຍ ๆ อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ

ปัญหาของชาวเขาต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

1. ปัญหาการทำลายป่า เนื่องจากชาวเขาทำไร่เลื่อนลอย เนื้อที่ป่าและต้นน้ำ

¹⁸ชอบ คชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 7.

ลำธารทางภาคเหนือถูกทำลายปีละ 100,000 - 200,000 ไร่ แบบโค่นแล้วเผา เพื่อทำที่อยู่อาศัย ปลูกฝิ่น ชาว ชาวโศก พริก ถั่ว ผัก เพื่อใช้ในการบริโภค เลี้ยงสัตว์ ฝิ่นนั้นทำให้อาหารขายได้ที่สุกประมาณ 3,200 บาท 3,600 บาทต่อปี

2. ปัญหาทางคานสังคม ชาวเขามีความรู้สึกในความแตกต่างทางสังคม รู้สึกเปรียบเทียบ และมีความไม่แน่ใจว่าเป็นพลเมืองของชาติใด ชาวเขาถือตนว่าไม่มีสัญชาติทั้ง ๆ ที่เกิดและพำนักอยู่ในประเทศไทย ไม่คอยห่วงเห่นพื้นแผ่นดินไทยที่ตนอาศัยอยู่ ไม่มีที่ยึดเหนี่ยวในสถาบันที่ตนรักและห่วงเห่น ซึ่งเป็นกร่างายที่จะเป็นเป้าหมายของการค้าเบียร์ การของคองมิวนิสต์

ชาวเขามางเผ่ามีสังคมกึ่งเรรอน เช่น มูเซอ กะเหรี่ยง เนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอย ทำให้ต้องย้ายที่พำนักอยู่บ่อย ๆ นอกจากนั้นสาเหตุอื่นก็มีผลให้โยกย้ายได้เหมือนกัน เช่น เหตุผลทางศาสนา และความเชื่ออื่น ๆ¹⁹

นอกจากนี้ยังมีชาวเขาพวกแม้ว ที่อยู่คางหมูนานกัน จะมีความสัมพันธ์ติดต่อกันเป็นประจำต่างคองไปมาหาสู่กันแทบทุกปี จากการติดคองแบบนี้ทำให้มีการลักลอบขามแกนไปมากันอยู่เป็นประจำ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทำได้ยาก เพราะทะเล่เบี่ยนมานานของแม้วพวกนี้ไม่ได้ทำหัวกันทุกหมูนาน²⁰

นอกจากนี้ พวกแม้วชอบฟังวิทยุกระจายเสียง ซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษาแม้ว จึงอาจคองเป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคองมิวนิสต์ได้ เพราะพวกนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกแม้วมีเครื่องรับวิทยุฟังชาวซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษาแม้วจากฝ่ายกระบวนการประเทศลาวทุกวัน และรับฟังเป็นภาษาแม้วของฝ่ายแดง ชักชวนให้เขาออกนอกประเทศไปฝีกอาวุธ และโฆษณาชวนเชื่ออยู่เนือง ๆ²¹

¹⁹ พินิจ พิษยกุลย์, เรื่องเดิม, หน้า 13.

²⁰ นุคิษฐ์ จินดาศรี, "ประวัติความเป็นมาของแม้วบ้านแม่โล, " ฉบับที่ 1 วันที่ 17 ตุลาคม 2509 (เอกสารอค์สำเนา), หน้า 25 - 26.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

การที่ชาวเขายูบนเขาสูง ๆ การติดต่อไม่สะดวก ย่อมยากในการที่จะทำให้ชาวเขากลายเป็นคนไทย เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและองค์การสาธารณะต่าง ๆ ดูแลช่วยเหลือไปไม่ถึง ครั้นจะให้ชาวเขาเหล่านั้นอพยพลงมาพื้นราบ ก็จะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชายแดน ที่เมื่อฝ่ายเราได้นำชาวเขามาอยู่ ณ ที่ราบเสียแล้ว ชาวเขาเผ่าอื่น หรือชาวเขานอกประเทศก็อพยพเข้ามาแทนที่ ทำให้เกิดปัญหาที่แก้ไม่ตก²²

3. ปัญหาคนการเมือง

จากหนังสือเอกสารต่าง ๆ ปัญหาคนการเมืองจะกล่าวไว้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร แต่พอที่จะแยกออกเป็น 2 ประการ คือประการที่หนึ่งปัญหาในการปกครองตนเอง ประการที่สอง ปัญหาในการที่เจ้าหน้าที่ของราชการปกครอง เพื่อให้เข้าใจได้แจ่มแจ้ง จึงขอกล่าวการปกครองของแต่ละเผ่าดังนี้

หมู่²³ ชุมชนหมู่เขอบางแห่งโดยยอมรับหัวหน้าผู้อาวุโสของชุมชนเป็นบุคคลสำคัญกว่าหัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทย แต่โดยความเป็นจริงแล้วชุมชนหมู่เขามิได้สนใจกับความแตกต่างในเรื่องระบบทั้งสองนี้นัก เพราะชีวิตประจำวันของพวกเขาอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าหมู่บ้านของตนเอง หัวหน้าหมู่บ้านบางคนได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นมาก

แนว²⁴ อำนาจในการปกครองในชุมชนแนวนี้มีที่มาอย่างน้อย 4 ทางด้วยกันคือ อำนาจตามกฎหมาย (หัวหน้าหมู่บ้านได้รับสารตราตั้งจากคูวาราชการจังหวัดให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน) ทางหนึ่ง ตามจารีตประเพณีทางหนึ่ง จากการประชุมหมู่บ้านทางหนึ่ง และจากความคิดเห็นของพวกอาวุโสซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของหัวหน้าหมู่บ้าน ตามปกติแล้วหัวหน้าหมู่บ้าน

²² ทวีป คำทรงสิทธิ์, เรื่องเดิม, หน้า 8.

²³ พันจ พิชยกุลป์, เรื่องเดิม, หน้า 17.

²⁴ นุศิษฐ์ จินตาศรี, เรื่องเดิม, หน้า 35 - 42.

จะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามอีกทางหนึ่ง ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ที่ใช้อำนาจในการปกครอง ไคแก่วงชนชาวเมว โดยให้หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ใช้อำนาจแทน การดำเนินงานของหัวหน้าหมู่บ้านจะต้องเป็นไปตามภายในกรอบของจารีตประเพณีและความคิดเห็นของที่ประชุมหมู่บ้าน จะทำตามอำเภอใจตัวเองไม่ได้ การรักษาความสงบเรียบร้อย หัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกประชุม ชายนกรรจ์ให้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ชายเมวทุกคนจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้า โดยปกติเมวไม่นิยมไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออำเภอ เว้นแต่ในกรณีที่มีการ ฆาตกรรมเกิดขึ้นเท่านั้น ในการรักษาความยุติธรรม ชาวเมวจะพยายามตกลงกันเองก่อน ถ้าตกลงไม่ได้จึงจะไปพึ่งต่อทางราชการต่อไป

จากเอกสารของนายอนุศิษฐ์ จินดาศรี²⁵ ได้บรรยายลักษณะชาวเขาเผ่าเมวไว้ ว่า ชาวเขาเผ่าเมวรักความเป็นอิสระ เป็นชาวเขาเผ่าที่ศรัทธาของเงินสูงกว่าน้ำใจ มีความ ทะเยอทะยานสูง และภูมิใจที่ฉลาดกว่าเผ่าอื่น

เข่า²⁶ ชาวเขาเผ่าเขาไม่มีหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าใหญ่ที่มีอำนาจปกครองไปทุก หมู่บ้าน คงมีแต่หัวหน้าที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือบางราย อาจเป็นกำนัน ไม่มีกฎเกณฑ์ในการเลือกหัวหน้า พวกเขานิยมนับถือความเป็นผู้นำของ ตระกูล หรือเข่าบางเข่า หัวหน้าหมู่บ้านนอกจากติดต่อกับทางราชการของไทยแล้ว ยังได้รับความไว้วางใจให้ตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ และได้รับเชิญไปในพิธีแต่งงานและการเลี้ยงใน พิธีต่าง ๆ ควบ นอกจากมีหัวหน้าค้ำถั่วแล้ว ยังมีหมอนี่ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาของ พวกเขาทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และยังมีผู้อาวุโสอีกคนที่ช่วยกันปกครองชาวเขา เผ่าเขา คนในสังคมเข่าที่มีอายุจะได้รับความนับถือและสามารถถวากถวาคคนมีอายุน้อยได้ หากใครโตเลี้ยงก็ว่าเป็นคนไม่ดี

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

²⁶ ขอบ คชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 5.

อีก²⁷ ปกติแล้วหมู่บ้านอีกก็มีผู้ใหญ่บ้าน 2 คนคือ หัวหน้าใหญ่และหัวหน้ารอง เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกัน บรรดาผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะให้คำแนะนำ ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเลือกโดยผู้อาวุโสในหมู่บ้านมักจะชำระข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยประนีประนอม การชดเชยค่าเสียหายระหว่างคู่ความใช้กันแพร่หลายในบางกรณี อย่างไรก็ตามชาวเขาเผ่าอีกที่มีความรู้หรือเคยศึกษาคอและพูดภาษาชาวพื้นราบได้ สามารถมีอิทธิพลในพวกตนได้มาก

ข้อ²⁸ การปกครองไม่มีหัวหน้าเผ่า ไม่มีหัวหน้าหมู่บ้าน มีชนบทรรมนิยม ประเพณีเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม แต่ไม่มีผู้ใช้อำนาจในการปกครอง สมาชิกในหมู่บ้านทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการปกครองตนเอง ไม่ขึ้นกับใคร แม้ในหมู่บ้านบางแห่งจะมีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ แต่ดูเหมือนบุคคลเหล่านี้ไม่มีอำนาจสิทธิเด็ดขาดอย่างใดเลย ลักษณะการปกครองเป็นการเคารพนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน แต่เขาจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามหรือไม่ขึ้น เป็นเรื่องความคิดและการพิจารณาของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่า ประชาชนมีสิทธิเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมของตน อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อไม่กล้าทำสิ่งใดอันขัดแย้งกับความปรารถนาของผู้คนในสังคม เขาจะต้องได้รับอนุญาตจากสมาชิกในชุมชนเสมอ ที่ทำให้ชาวเขาเผ่านี้ได้อยู่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์กันความเป็นญาติพี่น้อง มีสกุลหรือแคว้นเดียวกัน มีสิ่งแวกล้อม อาชีพ และชนบทรรมนิยมเหมือนกัน การตัดสินคดี ถ้าคู่พิพาทตกลงกันไม่ได้ ผู้อาวุโสเป็นผู้ตัดสิน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะต้องไปถึงผู้ใหญ่หรือกำนันที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตัดสิน แต่โดยมากจะตกลงกันได้ก่อน

กะเหรี่ยง²⁹ การปกครอง มีผู้เป็นหัวหน้าทางพิธีกรรมซึ่งได้ตำแหน่งมาโดยการสืบช่วงตามสายฝ่ายบิดา นอกจากนี้เขายังเป็นหัวหน้าผู้มีอำนาจในกิจการทางโลกและเป็นผู้ฟังสุดท้ายของผู้คนในอันที่จะใช้อำนาจของเขา เพื่อปฏิเสธการขออนุญาตและเนรเทศบุคคล

²⁷ ขอบ ราชอาณาจักร, เรื่องเดิม, หน้า 6 - 7.

²⁸ ประเสริฐ ชัยพิภุสิต, เรื่องเดิม, หน้า 14.

²⁹ ปีเตอร์ ฮินตัน, เรื่องเดิม, หน้า 17 - 19.

อันธพาล ถึงแม้ว่าความเห็นของเขามีน้ำหนักกว่าคนส่วนใหญ่ แต่เขามักจะยอมฟังการตัดสินของเสียงส่วนมาก กิจกรรมที่สำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวกับหมู่บ้านจะได้รับการอภิปรายกันในระหว่างกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ประเภทหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันในฐานะผู้ดูแลดูแลของหมู่บ้าน การประชุมกันเพื่อหารือรวมมอกันทั้งหมู่บ้านมีน้อยครั้ง ชาวกะเหรี่ยงไม่ต้องทำการต่อสู้เพื่อป้องกันเขตแดนและไม่เคยมีการทะเลาะกันเองเลือกกัน เพราะมีข้อกำหนดที่เข้มงวดทางด้านศาสนาเกี่ยวกับการกระทำที่รุนแรง ครอบครัวที่ไม่พอใจการจัดการหมู่บ้าน อาจจะย้ายไปอยู่ในหมู่บ้านอื่นหรือไม่ก็รวมกลุ่มตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามหัวหน้าหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ ส่วนมากได้รับการแต่งตั้งโดยกำนันหรือนายอำเภอ และเท่าที่สังเกตพวกกะเหรี่ยงส่วนมากมักจะกลัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การปกครองของชาวเขาบางเผ่าโดยมีหัวหน้าเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการนั้นเขาไม่ยอมรับ ประกอบกับบางเผ่ามีจิตใจโอนเอียงที่จะรับการช่วยเหลือโดยง่าย ขาดความรับผิดชอบ จึงเป็นการล่อแหลมต่อฝ่ายตรงข้ามที่จะดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อได้ง่าย ยังมีอีกหลายเผ่าที่นับถือหัวหน้าหมู่บ้าน หรือจารีตประเพณีของตัวเองอย่างเคร่งครัด ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นไม่รับเอาใจใส่ และดำเนินวิธีการเข้าถึงจิตใจชาวเขาอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การกระทำก็จะขัดกับความรู้สึกของชาวเขา ทำให้ชาวเขาเห็นว่าเขาไม่มีทางเลือกอื่นใด นอกจากจับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวาง ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับฝ่ายตรงข้ามข้าม ดังที่ พ.ต.อ.ทวีป คำรังสัจย์³⁰ กล่าวไว้ในหนังสือปัญหาชาวเขาในประเทศไทยไว้ว่า เมื่อมีใครไปกระทำขัดกับความรู้สึกของชาวเขา ทำให้เขาไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวางเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่เขารู้จัก แล้วเหตุการณ์แรงก็จะตามมา อันเป็นประโยชน์แก่การแทรกซึมทำลายของคอมมิวนิสต์เป็นอย่างยิ่ง เพราะใครคอยโอกาสเช่นนี้อยู่แล้ว

³⁰ทวีป คำรังสัจย์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายเปลี่ยนทัศนคติของชาวเขา ด้วยวิธีการต่อไปนี้³¹

1. ทำความเข้าใจให้ความคุ้มครอง และช่วยเหลือในการพัฒนาทั้งบุคคลและหมู่บ้าน
2. ยอมรับสิทธิความเป็นไทยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยหยิบยื่นสิทธิขั้น ๆ ตาม

ความสำคัญ

3. สร้างศรัทธาให้ชาวเขาเห็นว่า เจ้าหน้าที่รัฐบาลเป็นผู้ดูแลความทุกข์สุข เห็นอกเห็นใจ ช่วยเขา ไม่ข่มเหงรังแก ตลอดจนให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา

4. ให้ชาวเขาได้ทราบถึงความปรารถนาดีของรัฐบาลที่มีต่อพวกเขา และโครงการต่าง ๆ ที่รัฐให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับชาวเขา

5. ให้คำแนะนำช่วยเหลือชาวเขาทุกทาง เมื่อความอยู่ดีมีสุข ของพวกเขา เช่น ช่วยเหลือทางการประกอบอาชีพ การพยาบาล โรงเรียน ตลอดจนพัฒนาชาติทำกิน

ปัญหาทางการศึกษา

ชาวเขาแต่ละเผ่า มีภาษาของตนเองในชีวิตประจำวัน เขาไม่ได้ใช้ภาษาไทยเลย ภาษาไทยจึงเป็นภาษาที่สองของชาวเขา เด็กชาวเขาที่เข้าโรงเรียนจึงเกิดปัญหาทางการเรียนการสอน และเรียนได้ไม่ดีเท่าเด็กพื้นราบ เนื่องจากใช้แบบเรียนเช่นเดียวกับเด็กพื้นราบ กอรปกับชาวเขาไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนหนังสือ เพราะต้องไ้แรงงานในการทำไร่³² และชาวเขาเห็นว่าบุตรหลานที่จบชั้นประถมปีที่ 4 แล้ว ไม่มีอะไรต่างกับผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ คือออกไปประกอบอาชีพอื่นไม่ได้ ดังนั้นเด็กที่โตพอ มักจะขาดโรงเรียนบ่อย ๆ เพื่อไปช่วยพ่อแม่ทำไร่

³² เรขา ทองสวัสดิ์, การให้การศึกษาแก่เด็กชาวเขา (พิมพ์ครั้งที่สาม, 23 กุมภาพันธ์ 2515), หน้า 5.

เนื่องจากชาวเขาต้องใช้เวลาเรียนเช่นเดียวกับเด็กพื้นราบ ซึ่งเป็นของง่ายสำหรับ
เด็กพื้นราบ แต่ยากเหลือเกินสำหรับเด็กชาวเขา ฉะนั้น ในการสอนเด็กชาวเขาโดยใช้
ภาษาไทย และให้รู้ภาษาไทย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ควรจะได้ทราบถึงภาษา วัฒนธรรม
จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของชาวเขาแล้วนำมาเป็นเครื่องพิจารณาในการสร้าง
หลักสูตร แผนการเรียน โครงการสอน และคู่มือครู สำหรับสอนเด็กชาวเขาโดยเฉพาะ

ในการจัดการศึกษาแก่เด็กชาวเขานั้น มีหน่วยงานหลายฝ่ายได้พยายามจัดตั้ง
โรงเรียนของตน เพื่อให้การศึกษาแก่ชาวเขา ซึ่งพอจะแบ่งโรงเรียนเหล่านี้ออกได้เป็น
5 ประเภท^{33,34} คือ

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. โรงเรียนชาวเขา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย
3. โรงเรียนชาวเขา ของกองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดน
4. โรงเรียนราษฎรของมิชชันนารี
5. โรงเรียนชาวเขา ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงมหาดไทย

³³ เรซา ทองสวัสดิ์, งานชาวเขาของกรมสามัญศึกษา (เพื่อบรรยายให้ผู้เข้า
รับการประชุมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา วันที่ 3 วันที่ 15 มีนาคม 2515, พิมพ์คำสั่งาเนา),
หน้า 21.

³⁴ ประสิทธิ์ คิศจันทร์, เรื่องเดิม, หน้า 21.

เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขา

1. หลักสูตร

- 1.1 หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช 2508 กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
- 1.2 ร่างหลักสูตรการอบรมความรู้วิชาสามัญแก่ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและ
ส่งเสริมชาวเขา ด้านการศึกษา ของคณะกรรมการพัฒนาชาวเขา
ด้านการศึกษาและอนามัย ระหว่าง 1 พฤศจิกายน 2515 ถึง 31
มกราคม 2516 กระทรวงศึกษาธิการ

2. หนังสือแบบเรียน

หนังสือแบบเรียนของโรงเรียนชาวเขาและโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ใช้
ทั้งหนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา
แบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา มี 4 เล่ม

1. แบบสอนอ่านภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 1 เรื่องลูกช้าง
ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 2 เรื่องสามเกลอ
ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
3. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 3 เรื่อง เสือกับ
กระต่าย
4. สมุดภาพประกอบการเรียนภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ